Transformar els patis: primer, transformar les relacions

written by Periódico Educación | 10 de March de 2023

Hui entrevistem a Xavi Leal Picazo, director i mestre d'educació física del col·legi d'educació infantil i primària Jaume I El Conqueridor de Catarroja a la Comunitat Valenciana (Espanya). Entre altres coses, aquesta escola s'ha distingit per millorar la convivència a tots els seus espais, reduint els conflictes també en els temps d'esbarjo i menjador que l'alumnat passa al pati.

Últimament s'ha estat parlant molt de com aconseguir que als patis de les escoles hi haja menys conflictes. Se sol proposar com a solucions l'augment de la varietat de jocs que s'organitzen i s'ofereixen, així com una major supervisió adulta. Quina és la vostra experiència en aquest sentit?

La veritat és que resulta molt interessant que haja sorgit en els darrers cursos esta preocupació, cada vegada més estesa entre el sector docent i també entre les famílies. Fa poc, el temps de pati era simplement considerat com un moment d'entreteniment lliure, una pausa entre les classes per a esmorzar, jugar i recuperar energies per a continuar la jornada escolar. El fet de posar ara el focus sobre aquest temps pense que és perquè **els professionals de**

l'ensenyament estem més sensibilitzats, som més conscients del tipus de relacions i conflictes que es poden generar en este espai, i això ja suposa un avanç important.

Al nostre centre esta preocupació va sorgir fa 22 cursos. Els mestres d'educació física que estàvem en aquell moment observàvem que **en el temps de joc lliure de pati imperava "la llei del més fort"**; tant els jocs com els espais més atractius estaven dominats pels alumnes més grans, normalment xics. I també coincidia que era en aquells jocs on sorgien més conflictes. A partir d'ací, d'**estendre la reflexió al claustre** i seguint l'exemple d'experiències similars que ja havíem vist en algun altre centre, va sorgir el projecte "Jocs de Pati". Resumint, va consistir a buscar l'aprofitament i reorganització dels espais del pati, seleccionar diferents propostes de joc i facilitar en préstec el material necessari durant el temps d'esbarjo. En tot moment del procés **es va fer partícip a l'alumnat**. Els diferents jocs s'ensenyen a les classes d'educació física, seqüenciats segons les seues característiques als diferents nivells de primària. A principi de curs es prepara a l'alumnat de sisé curs que voluntàriament s'ofereix a participar com a encarregats de la caseta del material, on es fa el préstec i la recollida posterior. El temps de joc també està determinat per unes normes bàsiques de funcionament.

Al llarg dels cursos **aquest projecte inicial ha anat evolucionant i millorant gràcies a les aportacions de les persones que s'hi han anat implicant**. Este curs, per exemple, un equip de mestres ha pictografiat els espais del pati i els jocs disponibles a la caseta, facilitant una escola més visual i inclusiva.

Des del principi es va començar a notar un descens en la quantitat de conflictes, no hi havia tantes discussions per

qui podria ocupar aquest espai o agafar aquest joc perquè el funcionament estava reglat i organitzat; a més **s'havia comptat amb la implicació i acord dels propis protagonistes per a posar les normes**.

Però després d'un temps, quan el centre es transforma en comunitat d'aprenentatge i consolida el treball en base a actuacions educatives d'èxit, i principalment en desenvolupar el **model dialògic de prevenció i resolució de conflictes**, veiem que s'avança més enllà del que s'havia aconseguit. A poc a poc **es va generant un clima de relació entre l'alumnat diferent**. A través del treball constant sobre la base dels principis de l'aprenentatge dialògic i la socialització preventiva de la violència, l'alumnat aprén a **identificar relacions de poder, a posicionar-se davant de la violència a través del diàleg, a actuar de forma solidària**. Entre tots s'aconsegueix i es persegueix un espai segur. No vol dir que desapareguen els conflictes, però sí que se'n redueix la gravetat i canvia la manera d'afrontar-los, de buscar solucions.

Sobre la supervisió adulta considere que és necessària; les evidències ens diuen que **és en el context d'esbarjo no estructurat, lliure i poc supervisat on es donen més situacions d'intimidació i d'abús**. A la nostra escola solem dir que cal "tenir les ulleres posades" per tal d'identificar situacions d'abús, no trivialitzar i actuar.

Recentment, a la premsa espanyola es parlava de la conveniència de prohibir el futbol perquè causa segregació i deixa fora moltes persones. Seria una de les claus?

Pense que, si caiem al tòpic de prohibir el futbol per a evitar el conflicte, en certa manera estarem assumint que la violència ve donada pel joc en si.

*No crec que el futbol siga un joc violent; **la violència***

> ***sorgeix al futbol quan algunes de les persones que el practiquen tracten malament altres. Potser és allà on cal actuar, en les interaccions que es donen.***

Si culpabilitzem el futbol és com justificar una agressió sexual perquè "la nit confon" o dir que "la culpa va ser de l'alcohol". Així que **cal pensar bé quin missatge volem transmetre**. Una altra cosa és no limitar totes les possibilitats de joc al pati a només futbol, deixant que un sol joc ho ocupe tot. Si facilitem una oferta variada de propostes, **propostes que nasquen de l'interés de l'alumnat**, estarem fomentant el contrari a la segregació, és a dir, la inclusió, i podem comptar amb el futbol entre esta oferta. Per tal d'escoltar totes les veus, **s'han de generar espais de diàleg segurs on l'alumnat es puga manifestar sense coacció**. En la meua opinió, el debat hauria d'anar per altra banda i els arguments buscar-los en les evidències que genera la ciència i les investigacions d'impacte social.

En el nostre cas, hem mantingut el futbol, però la pista està segmentada en quatre pistes. El futbol, que anomenem "futbol 3", n'ocupa una *minipista* i utilitzen unes xicotetes porteries portàtils. Les altres tres es destinen a altres propostes de jocs preesportius, d'iniciació a l'hoquei, pilota valenciana i handbol. A més, igual que passa amb altres jocs que tenen més demanda, cada nivell de primària en disposa un dia de la setmana.

Podries acabar amb una breu conclusió? Gràcies!

Doncs tornant a la primera pregunta et diria que **transformar l'espai no és suficient; cal transformar les relacions**. Són les relacions que es donen en un espai les que determinen que eixe espai siga segur, inclusiu, coeducatiu i puga esdevindre un espai lliure de violència.

Moltes gràcies a tu.